

מבט על, גיליון 1027, 25 בפברואר 2018

עמדת ישראל כלפי הסיוע הצבאי האמריקאי לצבא לבנון

אלדד שביט

ארצות הברית נחושה להמשיך ולסייע צבאית לצבא לבנון למרות שתוף הפעולה בינו לבין חיזבאללה. שר החוץ האמריקאי, שערך באחרונה ביקור בבירות, חזר והדגיש אמנם את התנגדות הממשל לחיזבאללה, אך לא נראה כי במהלך פגישותיו, כולל עם הנשיא מישל עון (בעל בריתו של חיזבאללה) התעמתו האמריקאים עם המציאות שבה הארגון שותף בממשלה, ובתחומים רבים קיימת זהות אינטרסים בינו לבין העמדה הרשמית של לבנון. כנגזרת מהיעדים הישראליים מול לבנון ומניתוח שיקולי בעד ונגד בהקשר זה, מומלץ להגיע להבנות מוקדמות עם ארצות הברית כי ישראל לא תתנגד לסיוע אם הממשל יכיר בתפיסה הישראלית, המטילה את האחריות להסלמה צבאית על מדינת לבנון וכי אם צבא לבנון יפעל נגד צה"ל, הוא יותקף בעוצמה רבה.

בתחילת פברואר 2018 חזר הממשל האמריקאי וקבע כי ארצות הברית נותרה מחויבת לביטחונה וליציבותה של לבנון. בהקשר זה הודגש כי אמצעי הלחימה והאימונים שמסופקים לצבא לבנון (צל"ב) נועדו לפתח את יכולותיו הקרביות כדי לשמרו ככוח לאומי, חומת מגן מול גורמים קיצוניים וטרוריסטים. במהלך הכנס השנתי שערך באחרונה המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS) חזר עוזרו בפועל של שר החוץ האמריקאי, דייוויד סאתרפילד, על כך שהממשל מתכוון להתמיד במאמציו לתמוך בגורמי הביטחון המדינתיים בלבנון, בדגש על צל"ב.

מאז 2006 העבירה ארצות הברית סיוע צבאי לצל"ב בסך של יותר מ-1.6 מיליארד דולר. בחודשים האחרונים הורחב הסיוע, שחלקו כבר הגיע ללבנון. הסיוע כולל, בין היתר, שישה מטוסים קלים לתקיפה וסיור A-29 Super Tucano, 32 נגמשיי בראדלי M2A2, מסוקי תקיפה קלים (MD 530G) ושישה מל"טים (Scan Eagle unmanned aerial vehicles). בנוסף נמצאים בלבנון אנשי כוחות מיוחדים אמריקאים ויועצים צבאיים לצרכי אימון.

במקביל נמסר באחרונה בתקשורת הרוסית, כי משרד ההגנה הרוסי הונחה לפתוח בשיחות עם מקבילו הלבנוני כדי לחתום על הסכם שיתוף פעולה בין רוסיה ללבנון. ההסכם אמור לכלול את פתיחת נמלי הים והאוויר הלבנוניים לספינות וכלי טייס צבאיים של רוסיה. בנוסף מעוניינת רוסיה, כמדווח, לסייע לצל"ב באימונים ובציוד צבאי.

המדיניות האמריקאית מול לבנון, הרואה בחיזוק מתמשך של צל"ב צעד הכרחי, מתמקדת בשימור יציבותה על ידי הגיבוי שהיא נותנת למוסדותיה, בדגש על ראש הממשלה, סעד אל-חרירי, שערך ביקור רשמי בווינגטון ביולי 2017, במהלכו נועד עם הנשיא טראמפ. יצוין כי

הממשל מדגיש כי הסיוע הצבאי לצל"ב לא יהווה איום על כוחות ישראלים במקרה של עימות ומערכות האמל"ח שהוא מספק לא צפויות לשנות מהותית את מאזן הכוחות.

שר החוץ האמריקאי, שערך באחרונה ביקור ראשון בדרג כזה מזה מספר שנים בבירות, חזר והדגיש אמנם את התנגדות הממשל לחיזבאללה, אך לא נראה כי במהלך פגישותיו, כולל עם הנשיא מישל עון (בעל בריתו של חיזבאללה) התעמתו האמריקאים עם המציאות שבה הארגון שותף בממשלה, ובתחומים רבים קיימת זהות אינטרסים בינו לבין העמדה הרשמית של לבנון. זהות אינטרסים זו מתקיימת גם בוויכוח בין לבנון לבין ישראל בסוגיית הגבול הימי והשפעתו על מאגרי הגז בים התיכון.

ההתייחסות של ישראל לנושא עומדת בניגוד חד לגישה של הממשל האמריקאי. שר הביטחון, אביגדור ליברמן, חוזר ומדגיש כי "כיום צל"ב איבד מעצמאותו והוא יחידה נוספת במערך של חיזבאללה ולכן מבחינתו התשתיות שלו ושל מדינת לבנון והתשתיות של חיזבאללה - חד הם". בפועל, אכן קיימות עדויות רבות, כולל כאלה שנצברו במהלך 2017, לגבי שיתוף פעולה בין חיזבאללה לצל"ב, בין היתר בתחום המבצעי במסגרת המהלכים הצבאיים נגד המדינה האסלאמית בגבול סוריה-לבנון, וגם במהלך תקריות בגבול בין ישראל ללבנון.

מדיניות הממשל האמריקאי רואה בשימור היציבות בלבנון יעד חשוב, וכך אף גישת גורמי הצבא - בדגש על מפקד CENTCOM - אשר לתרומה, גם אם היא מוגבלת, של צל"ב למאבק בגורמי הטרור וכמשקל נגד לחיזבאללה. אלה מחדדים את השאלה האם בעת עימות ישראל תקבל מארצות הברית את הגיבוי הנדרש למימוש איומיה, לפיהם "חיזבאללה ולבנון חד הם", או לחילופין, כבעבר יפעל הממשל למנוע מישראל לפגוע משמעותית בתשתיות של המדינה ובצל"ב, כולל בהימנעות מלהטיל וטו במועצת הביטחון.

הפערים בין המדיניות האמריקאית לבין המסרים המושמעים בישראל מחייבים ניתוח של המשמעות החיוביות והשליליות הנגזרות מהעמדה האמריקאית, ומענה לשאלה מה צריכה להיות המדינית שעל ישראל לאמץ מול הממשל במאמץ להבטיח את האינטרסים שלה. גיבוש מדיניות כוללת חשובה בעת הנוכחית, גם מאחר שהממשל מפגין נכונות לתווך בין ישראל ללבנון בסוגיות מחלוקת וגם משום שיתכן שרוסיה תרחיב מעורבותה בלבנון.

שיקולי נגד

- החלטת מועצת הביטחון 1701, שהתקבלה אחרי מלחמת לבנון השנייה ומהווה את הבסיס להחלטות לסייע לצל"ב, יושמה חלקית בפריסת צל"ב לדרום לבנון. עם זאת, חיזבאללה ממשיך להיות הכוח הצבאי העיקרי וממשלת לבנון לא כפתה באמצעות צל"ב את ריבונותה על כלל שטחי המדינה ואת יישום ההחלטות הבינלאומיות 1559 ו-1701 לפירוק המיליציות הצבאיות מנשקן.

- מתקיים שיתוף פעולה הדוק בין צל"ב לחיזבאללה. לפיכך, הנחת העבודה צריכה להיות כי אמל"ח וידע המגיעים לצל"ב ימצאו את דרכם לידי הארגון. המשמעות - כל סיוע לצל"ב עלול לחזק את יכולותיו הצבאיות של חיזבאללה.

• המערכת הפוליטית ותהליך קבלת ההחלטות בלבנון מושפעים על ידי חיזבאללה. כתוצאה מכך, סדר היום בלבנון נקבע ברובו על ידי האינטרסים של הארגון, שמשרתים את היעדים של איראן.

• הרשויות הלבנוניות אינן פועלות כלל כדי למנוע מחיזבאללה לחזק את יכולותיו הצבאיות, ובכלל זה לא ננקטו צעדים למנוע מהארגון לפרוס מערך של טילים ורקטות קרקע-קרקע המוכוונים לפגיעה בישראל, כולל ביצוע פעילויות לשיפור יכולות הדיוק של המערך.

שיקולי בעד

• ההערכה האמריקאית כי צל"ב אינו יחידה אחת וכי יש בקרבו גורמים המתנגדים לחיזבאללה, או לפחות למדיניותו של הארגון, ככל הנראה נכונה. על רקע זה, החלטה למנוע סיוע יכולה בפועל להחליש את אלה המתנגדים לארגון.

• המשך חיזוק צל"ב מחזק את הטיעון כי האחריות מוטלת עליו לרסן את חיזבאללה וכי אם לא, יישא בתוצאות. מנגד, זניחת צל"ב עלולה לדחוק אותו עוד יותר לידי חיזבאללה ובוודאי להחליש ההבנה כי האחריות עליו.

• ספק אם מניעת אמל"ח מצל"ב תחליש את חיזבאללה, בעוד שאספקת אמל"ח לצל"ב אינה בהכרח תרומה משמעותית לחיזוקו.

• החלטה בממשל לסגת מהמדיניות בהקשר לצל"ב תחזק את דימויו כמי ש"בוגד" בבעלי בריתו, שמשמעות אפשרית מכך תהייה הפקרת הזירה לחיזוק מעמד חיזבאללה כ"מגן לבנון".

• נסיגה אמריקאית יכולה לדחוף את לבנון וצל"ב להדק את הקשר עם רוסיה.

היעדים הישראליים

• צמצום ההשפעה האיראנית בלבנון.

• מניעת הרחבת השליטה של חיזבאללה בלבנון ושדרוג כוחו הצבאי.

• חיזוק האינטרס של הרשויות והציבור בלבנון למנוע מחיזבאללה לפעול נגד ישראל.

• חיזוק ההרתעה מול חיזבאללה להימנע מפעולה נגד ישראל.

• להשפיע על הממשל האמריקאי להשתמש במנוף הסיוע ללבנון, ובכלל זה לצל"ב, כדי לחזק אצלו את הבנת המחיר שיהיה כרוך בעימות עם ישראל.

• במקרה של עימות צבאי נרחב בין ישראל ללבנון, חשוב כי בסיום העימות יהיה גורם כוח אחראי ומייצב בתוך לבנון שאינו חיזבאללה.

המלצות

הממשל האמריקאי נחוש לסייע לצל"ב כחלק מהמדיניות של שימור המוסדות הלגיטימיים של לבנון מחשש להידרדרות לאי-יציבות. לפיכך, האפשרות לשכנע את האמריקאים להפסיק את הסיוע נראית בסבירות נמוכה. לשיח הישראלי מול הממשל בהקשר זה צריכות להיות שתי מטרות מרכזיות: האחת - לוודא כי הסיוע אינו מהווה תוספת משמעותית לאיום על ישראל, בהנחת עבודה כי חיזבאללה יוכל לשים ידו על האמל"ח; השנייה - להביא לחיזוק השימוש שהממשל יעשה בסיוע כדי להשפיע על הרשויות בלבנון להשית מגבלות על חיזבאללה.

יתר על כן, קיימת חשיבות רבה לתיאום מוקדם עם הממשל אשר למרחב הפעולה הצבאי ולאורך הנשימה שיהיו לישראל, אם וכאשר יפתח עימות צבאי בינה לבין חיזבאללה. חשוב להגיע להבנות עם ארצות הברית כי ישראל לא תתנגד לסיוע לצל"ב, אם הממשל יקבל התפיסה הישראלית המטילה את האחריות להסלמה צבאית על מדינת לבנון, ואת ההבנה כי אם צל"ב יפעל נגד צה"ל הוא יותקף בעוצמה רבה. ללא סיכומים מוקדמים בסוגיה עלולים האיומים שמושמעים בישראל לפעול כבומרנג נגדה ולהחליש עד מאוד ביום שאחרי העימות את כוח ההרתעה שלה.